

var under Forhandling. Jeg vil forøvrigt antage, at den ærede Rigsdagsmand allerede er bleven opmærksom herpaa, og jeg anseer derfor dette Punkt som mindre væsentligt.

Det er derimod Hovedsagen, at man er paa det Rene med, hvad det egentlig er for en Retsgrund, man staaer paa, og i den Henseende maa jeg gjentage, at, naar den ærede Rigsdagsmand for Viborg Amts 1ste Valgkreds (Nørgaard) ikke vil erkjende, at Brofornshydelsen i sig selv hviler paa en retfærdig Grund, saa er dette Noget, hvori jeg ikke kan være enig med ham. Vil man ikke erkjende, at den retlige Forfatning, som engang er bleven til, og som har bestaaet i Aarhundreder, er retfærdig, saa bliver der tilsidst ikke mere Lov og Ret tilbage i Landet. Man kan finde, at de ældre Anordninger ikke ere hensigtsmæssige, at de ikke længere stemme med de nuværende Forhold, og at man derfor ikke bør gaae den Vej i den fremtidige Lovgivning, og at man bør søge at faae denne Lovgivning affkaffet; men man kan ikke gaae ud fra, at den Tilstand, der engang er bleven til ifølge disse Love, er uretfærdig; thi det maa antages, at Loven paa den Tid var retfærdig. Den ærede Rigsdagsmand anførte nogle Exempler, som i Særdeleshed skulde vise det Uretfærdige deri. Hertil skal jeg bemærke, at Exempler i sig selv jo ikke ere noget afgjørende Beviis, men dernæst troer jeg heller ikke, at man fra andre Sider kan paaberaabe saadanne Exempler, som han anførte. Han omtalte nogle særegne Misbrug, som skulde have fundet Sted, jeg troer det var i Salling, hvor Brofornshydelsen endogsaa i den senere Tid skulde være bleven paalagt forskellige Grundeiere uden al retfærdig Grund og endogsaa ifølge Bestingelser, som fra Broeiernes Side ikke vare blevne opfyldte (Nørgaard: Ja!). Ja, den ærede Rigsdagsmand kan jo være fuldkommen overbevist om, at det forholder sig saaledes, men jeg skal dog tillade mig at bemærke, at man kan være meget fast i sin Overbeviisning og dog feile; det er en Erfaring, som vi Alle gjøre hver Dag, men dette gjælder isærdeleshed i Retsager. En Sag kan synes overmaade utvivlsom, og dog kan der være en eller anden Omstændighed ved

den, som, naar den bliver tilbørlig oplyst, viser, at Sagen forholder sig ganske anderledes, end man havde troet. Derfor disse Grundeiere, som han nævnte, og hvortil blandt der endogsaa var Hovedgaardseiere, virkelig ere blevne tilføiede en Uret, saa maae de jo kunne faae denne Uret redresseret. Det kan jo ikke være af Uformuenhed, at de ikke have søgt at faae deres Ret gjort gjeldende, og man skulde jo heller ikke troe, at der i dette Tilfælde kunde mangle fornøden Indsigt. Jeg spørger derfor, hvorfor ere disse Grundeiere ikke gaaede den Vej, som er den retteste, for at faae Uretten hævet, og kunde de ikke ad den administrative Vej komme til deres Ret, saa maatte de dog kunne komme dertil igjennem Domstolene? Have de derimod ikke prøvet paa at gaae til Domstolene, saa maa det enten ligge deri, at de troe, at Sagen ikke er saameget værd, eller ogsaa deri, at de ikke selv finde, at deres Ret er saa klar, som den ærede Rigsdagsmand yttrede. Forøvrigt gjør dette jo ikke her Noget til Sagen. Vi kunne forfaste denne Lov, og vi kunne vedtage den, og disse Grundeiere ville dog ligesuldt kunne benytte den Ret, som Lov og Ret hjemler dem til at forfølge, hvad der tilkommer dem, ad Retsveien.

B. Nørgaard: Naar den sidste ærede Taler har omtalt Uttringer, som ere komne fra mig i forrige Møde, og saaledes yttret, at jeg skulde have udtalt, at jeg ikke indrømmede, at disse Brofornshydelse hvilede paa nogen virkelig retfærdig Grund, i hvilken Anledning han bemærkede, at naar denne Udelse, som var saa gammel, ikke hvilede paa en retfærdig Grund, saa ophørte efter hans Formening al Lov og Ret i Landet, kunde jeg jo svare: at jeg vel indrømmer det indtil en vis Grad; men jeg skal ikke strides med den ærede Rigsdagsmand om, hvorvidt Alderen af Bestemmelsen gjør Udslaget, men derimod tillade mig at gjøre ham opmærksom paa, at disse Exempler, jeg temmelig udførligt har anført i Udvalgets Betænkning, ikke ere Exempler hentede alene fra mig selv eller egen Erfaring, det er Exempler, som den ærede Rigsdagsmand, om han vil have den Alieilighed, selv kan finde i Archiverne. Jeg har nemlig søgt Bevilling